

Een Jaar van Gods Barmhartigheid

365 teksten uit de Traditie van de Kerk

13 grote christenen aan het woord

Samengesteld door Helen Opstal en Jeroen Smith pr.

ARCO REEKS 18

Inhoud

Inleiding	9	
God is barmhartige liefde	9	
Wat Gods barmhartigheid bewerkt	11	
Een speciale tijd van Gods barmhartigheid	15	
Een jaar van barmhartigheid – Hoe dit boekje te lezen	21	
Maand	Teksten van	
Januari	Augustinus van Hippo (354 – 430)	27
Februari	Bernardus van Clairvaux (1090 – 1153)	38
Maart	Catharina van Siena (1347 – 1380)	53
April	Teresia van Avila (1515 – 1582)	70
Mei	Franciscus van Sales (1567 – 1622)	84
Juni	Pierre-Julien Eymard (1811 – 1868)	98
Juli	Thérèse van Lisieux (1873 – 1897)	109
Augustus	Faustina Kowalska (1905 – 1938)	120
September	Josemaría Escrivá de Balaguer (1902 – 1975)	132
Oktober	Marthe Robin (1902 – 1981)	145

November	Moeder Teresa (1910 – 1997)	157
December	Paus Johannes Paulus II (1920 – 2005)	167
De extra maand	Adrienne von Speyr (1902 – 1967)	183
Gebeden		200
Schietgebeden		200
Psalm 116		200
Lofzang van Maria - Magnificat		201
Litanie van Gods barmhartigheid		202
Uit het Getijdengebed		205
Tot Maria		207

Inleiding

God is barmhartige liefde

Paus Franciscus schrijft in zijn rondzendbrief, de bul *Misericordiae vultus - Het Gelaat van de barmhartigheid*: "Voor ons is het nodig voortdurend het mysterie van de barmhartigheid te overwegen. Het is een bron van vreugde, gemoedsrust en vrede. Het is de voorwaarde van ons heil. Barmhartigheid: het is het woord dat het mysterie van de allerheiligste Drie-eenheid openbaart. Barmhartigheid: het is de uiterste en hoogste daad waarmee God ons tegemoet komt. Barmhartigheid: het is de fundamentele wet die woont in het hart van iedere persoon, wanneer hij met oprechte ogen kijkt naar de broeder en zuster die hij ontmoet op zijn levensweg. Barmhartigheid: het is de weg die God en mens verenigt, omdat zij het hart opent voor de hoop voor altijd bemind te zijn ondanks de beperking door onze zonde."¹

God is de allerheiligste Drie-eenheid. De openbaring van deze werkelijkheid, geeft antwoorden aan het zoekende hart en verstand van de mens. God is niet één iemand, maar drie Personen. Hierdoor kunnen we begrijpen dat 'God liefde is' (1 Johannes 4,8 en 16). De drie Personen, Vader, Zoon en heilige Geest beminnen elkaar en ontvangen

1 De bul *Misericordiae vultus - Het Gelaat van de barmhartigheid* van 11 april 2015, nr. 2.

elkaars liefde. In God bestaat zo een eeuwig creatieve uitwisseling van wederkerige liefde. Binnen die liefde zijn hemel en aarde geschapen en werd de mens geschapen naar Gods beeld en gelijkenis. God heeft niet uit noodzaak of dwang geschapen, maar om in alle vrijheid aan de wederkerige liefde een nieuwe uitdrukingsvorm te geven. De mens is dus bedoeld om opgenomen te worden in die liefde tussen Vader, Zoon en Geest. Daarom is de mens geschapen met een vrije wil en is hij een door en door 'relationeel wezen'. Ons hart is gemaakt om bemind te worden en om te beminnen.

Tot hiertoe is er nog geen sprake geweest van barmhartigheid, maar wel van liefde. Is de eeuwige liefde tussen Vader, Zoon en Geest al barmhartige liefde? Of wordt zijn liefde pas 'barmhartig' na de zondeval? Gaat het dan om een liefde die de mens niet in de steek laat, maar komt redden? Lange tijd is Gods barmhartigheid inderdaad gezien als 'liefde die bereid is te vergeven'. Bij Augustinus, Bernardus en pater Eymard zullen we dat in deze bloemlezing tegenkomen. Langzaam wordt echter duidelijker dat de drie-ene Liefde wezenlijk een liefde is die geeft, die altijd weer geeft. We horen Thérèse van Lisieux zeggen: "Liefde is geven en wel zichzelf geven"².

2 Thérèse van Lisieux uit haar gedicht *Pourquoi je t'aime, O Marie!* van mei 1897, *Poésie* 54.22: Aimer c'est tout donner et se donner soi-même.

Barmhartigheid is dus een gevende liefde, die altijd meer geeft dan wij voor mogelijk houden! God gaf ons niet alleen Wet en Profeten, maar ook de Messias. God spreekt niet alleen tegen de mens, maar de Zoon is zelf mens geworden. Jezus is de Heer die geneest, duivels uitdrijft, doden opwekt, maar die ook aan een Kruis sterft en zelf de dood in gaat. En telkens geeft Hij meer. Hij verrijst uit de dood en is altijd bij ons. Alleen onzichtbaar onder ons verblijven was voor Hem niet genoeg. Hij maakte zichzelf ontmoetbaar in zijn Kerk, vooral in de Eucharistie. Jezus is niet alleen Rechter én Verlosser, maar ook de Voltooier van ons leven na onze dood door het geschenk van de loutering, als dat nodig is. Tenslotte is er de hemel met een delen in die eindeloos creatieve wederkerige liefde tussen Vader, Zoon en Geest. Altijd geeft God meer dan wij kunnen bedenken. Dat is zijn barmhartige liefde. Barmhartigheid is dus naast almacht, alwetendheid, rechtvaardigheid, heiligheid een wezenseigenschap van God. God is barmhartig.

Wat Gods barmhartigheid bewerkt

God houdt volkomen van iedere mens. Hij versnipperd zijn liefde niet over zoveel miljard mensen, ieder een beetje. Voor iedere mens heeft Hij een levensplan, een eigen roeping. Hij wil het beste uit ons naar boven halen en ons leiden op de weg van de heiligheid. Dat is niet alleen een

weg van humaan goed gedrag en goede werken, maar vooral een weg van een persoonlijke relatie met de Heer Jezus binnen de gemeenschap van zijn Kerk. Hij nodigt ons uit om met Hem die weg te gaan. Daarbij helpen het dagelijks bidden, de veelvuldige communie en een kerkelijk leven. Wanneer we Hem beter leren kennen zullen we ook zijn wil meer ontdekken, bij grote keuzen zoals die van onze roeping, maar ook bij de kleine stappen in ons dagelijks leven. Opnieuw luisteren we naar Thérèse: “De volmaaktheid bestaat erin de wil van God te doen en diegene te zijn die Hij wil dat we zijn.”³

Tot Gods barmhartigheid behoort zeker zijn eindeloze bereidheid om te vergeven. Maar zoals vooral Bernardus aangeeft, daarvoor is wel berouw nodig. Het beeld van een God of een Kerk die door middel van de biecht ‘eventjes’ vergeeft, zodat we kunnen blijven zondigen omdat we altijd weer kunnen gaan biechten, is een karikatuur. De biecht is een sacrament waarin Christus weliswaar ‘afrekent’ met de beleden zonden, maar Hij doet dit met het oog op de toekomstige weg. God vergeeft, maar wel om ons verder te laten groeien en juist niet om ons ‘onvolwassen’ te laten. Het gaat niet om een ‘laissez faire barmhartigheid’! Zijn barmhartigheid is naast een gevende liefde

3 Thérèse van Lisieux, *Mijn levensverhaal*, door pater Koen de Meester, Carmel-Edit 2001, A2v.

ook een eisende liefde, een veeleisende liefde, omdat God meer mogelijkheden in ons ziet dan wij in onszelf vermoeden. Augustinus spreekt van een “severa misericordia”, een strenge barmhartigheid⁴. Goede ouders verwennen hun kinderen niet, door ze alles maar meteen te geven waar ze om vragen (of zeuren), maar helpen hen om steeds volwassener te worden door hen te laten wachten en goed te kiezen. En katholieke volwassenheid wil zeggen, zelf geven alvorens te vragen, zelf als eerste barmhartig zijn alvorens dit van de ander te verwachten.

“Wees barmhartig zoals uw Vader barmhartig is”, zegt de Heer (Lucas 6,36). De Kerk helpt ons hierin door de werken van barmhartigheid. “De werken van barmhartigheid zijn daden van naastenliefde waardoor we de medemens te hulp komen in zijn lichamelijke en geestelijke noden. De lichamelijke werken van barmhartigheid zijn dan: de hongerigen spijzen, de vreemdelingen herbergen, de naakten kleden, de zieken en de gevangenen bezoeken, de doden begraven.”⁵ Deze lichamelijke werken zijn afgeleid van woorden van Jezus zelf uit de Bergrede (Matteüs 25,31 e.v.), waarin Hij ook zegt: “Al wat gij voor de minste der mijnen hebt gedaan, hebt gij voor Mij gedaan” (Matteüs 25,40). Uiteraard zegt Jezus

4 Augustinus, *Belijdenissen*, VIII.25.

5 *Catechismus van de Katholieke Kerk*, nrs. 2447.

hier niet, dat christen-zijn alleen bestaat uit het verrichten van deze werken van barmhartigheid voor de naaste. Vooraf aan het beminnen van de naaste, gaat het beminnen van God (zie Marcus 12,30). De barmhartigheidswerken zijn een onderdeel van het grotere geheel van onze directe persoonlijke relatie met de Heer. Zonder de wekelijkse Eucharistie zouden we overigens deze hoge lat van de werken van barmhartigheid niet eens kunnen halen. We zouden blijven steken in af ten toe iets goeds doen voor een ander vanuit onze christelijke normen. Moeder Teresa laat zien dat Jezus meer wil en ons tot meer aanzet.

Dit herkennen we ook in de geestelijke werken van barmhartigheid! "Onderricht geven, goede raad verstrekken, troost brengen en moed inspreken zijn geestelijke werken van barmhartigheid, evenals vergiffenis schenken en onrecht geduldig verdragen."⁶ Hier horen ook bij: de zondaars terechtwijzen en bidden voor levenden en doden. Benedictus voegt er in zijn Regel nog aan toe: nooit aan Gods barmhartigheid wanhopen⁷. Ook hiervoor is duidelijk, dat we dit alleen kunnen waarmaken vanuit onze verbondenheid met Jezus en met de hulp van de heilige

6 *Catechismus van de Katholieke Kerk*, nrs. 2447.

7 Zie voor alle geestelijke werken van barmhartigheid: *Leven vanuit het geloof, Katholieke catechismus voor volwassenen*, Deel 2, 1995, blz.65; Benedictus, *Regel voor monniken* 4.74.

Geest. Franciscus van Sales en Josemaría Escrivá zijn hierin de geduldige gidsen om ons telkens haalbare stapjes te laten zetten. We blijven niet dromen over grote daden, maar doen wat er nu gedaan kan worden. De werken van barmhartigheid zijn dus uiterst concreet.

Een speciale tijd van Gods barmhartigheid

Vanaf het begin van de Kerk leven christenen vanuit de barmhartigheid van God. Altijd hebben zij geweten, dat Christus' kruisdood een onuitputtelijke bron van vergeving is. De grote heiligen zijn daarbij doorgestoten tot het nog diepere van Gods liefde. God is niet alleen 'goed' voor ons, Hij is de goedheid zelf; Hij is niet alleen liefdevol voor ons, Hij is de liefde zelf. Hij zegt niet alleen van ons te houden, maar bewijst het. Franciscus van Assisi ontdekte deze barmhartige liefde in de Menswording van de Zoon, in zijn Kruis en eucharistische zelfgave. Kribbe, kruis en hostie, dat is Jezus in zijn volle liefde, daar is Hij het meest zichzelf. Teresa van Avila, Johannes van het Kruis, Vincentius a Paulo, Johannes de Deo en zoveel anderen zullen op hun eigen wijze deze bodemloze liefde ontdekken. Toch lijkt er een soort nieuwe sluis te zijn opengegaan aan het einde van de 19^e eeuw.

In verschijningen aan Margaretha Maria Alacoque (1647 - 1690) had Jezus gewezen op de liefde van zijn heilig Hart. De devotie tot het heilig Hart